

vanut vaikutusvalta. On esitetty kannanottoja, että tältä osin valtiosääntöämme tulisi uudistaa. Vuodesta 1968 harjoitettu tulopoliitiikka on suonut mahdollisuuden etujärjestöille vaikuttaa tulopoliittikkaan liittyneen lainsäädännön sisältöön. Myllymäen tutkimus pyrkii selvittämään sitä, kuinka laajalle etujärjestöjen vaikutusvalta on ulottunut lainsäädännössä.

Tutkimusmateriaali käsittää pääasiallisesti haastattelulausuntoihin perustuvaa materiaalia. Haastateltavina ovat olleet henkilöt, jotka ovat olleet tulopoliittisia sopimuksia luomassa. Tutkija on haastatellut jopa tasavallan presidentti *Urho Kekkonen*. Sen sijaan varsinaista järjestöjen päätöksentekoon liittyvää pöytäkirjamateriaalia ei ole ollut tutkijan käytettävissä. Eduskunnan pöytäkirjat ovat luonnollisesti olleet tutkijan käytettävissä, mutta tulopoliittikkaan liittyvien lakien valmistelun osalta on jouduttu turvautumaan jälleen haastattelulausuntoihin.

Tutkimus jakautuu eri tulopoliittisten sopimusten syntyyn ja näihin liittyvien lakien eduskuntakäsittelyn selvittämiseen. Arvostellessaan alueelta tehtyjä aikaisempia tutkimuksia Myllymäki toteaa, että haastattelulausuntojen valossa saadaan paremminkin ilmi vain se miltä asiat myöhemmin tuntuvat kuin mitä todella tapahtui (s. 17). Arvostelustaan huolimatta Myllymäki syyllistyy tähän samaan virheeseen laveasti itse. Useinkaan haastattelulausuntojen tukena ei ole minkäänlaista kirjallista materiaalia, joka osaltaan täydentäisi tapahtumista annettua kuvaa. Tutkijalta on ilmeisesti kaiken lisäksi puuttunut järjestöjen sisäisen päätöksenteon tuntemus, joka on osaltaan vielä lisännyt suoranaisten virhearviointien mahdollisuutta. Tällainen on esimerkiksi ensimmäisestä ns. *Läinamäen I* sopimuksesta annettu kuva. Tutkija nostaa SAK:n vähemmistöissä olleiden kommunistien johtajan-puheenjohtaja *Hautalan* -roolin merkityksellisimmäksi. (s. 50) Herää kuitenkin kysymys siitä, miten vähemmistöä edustaneen *Hautalan* rooli voisi olla merkityksellisempi kuin enemmistöä edustaneen puheenjohtaja *Hämäläisen*. Jos sosialidemokraatit olisivat enemmistönä olleet sopimusta vastaan, niin *Hautalan* ponnisteluista huolimatta sopimusta ei olisi varmaankaan syntynyt. Tällaisesta menettelystä myöhemmin syntyneet sopimukset olivat hyvänä esimerkkinä. Vaikka kommunistit olivat vähemmistöissä, niin siitä huolimatta ne pystyivät tehokkaasti vaikeuttamaan myöhempiä sopi-

ARVO MYLLYMÄKI: Etujärjestöt, tulopoliitiikka ja ylimmät valtioelimet Finnpublishers Oy, Tampere 1979

Tampereen yliopistossa tehdyn tutkimuksen pääasiallisimpana tarkoituksena on tutkia etujärjestöjen roolia suomalaisessa yhteiskunnassa erityisesti valtiosääntömme valossa. Valtiosääntöössämme on määritelty poliittisten puolueiden asema, mutta etujärjestöjen osalta vastaavia lainsäädöksiä ei ole olemassa.

Viime vuosina käytyyn valtiosääntökeskusteluun on antanut lisäväriä etujärjestöjen kas-

musneuvotteluja. Puhumattakaan siitä lakko-liikehinnästä, joka sopimuskausilla oli selvästi havaittavissa.

Suurelta osin ei tutkimuksen aineistossa ole löydettävissä varsinaisesti uutta tietoa. Esimerkiksi Liinamaa I sopimuksen selvittely perustuu aikaisemmin julkaistuihin tutkimuksiin. Sama voidaan sanoa sopimuksen edellyttämien lakien käsittelystä eduskunnassa. Sen sijaan tutkimus tuo korostetusti esiin ne mitättömän pienet mahdollisuudet, joita kansanedustajilla oli muuttaa lakiesityksiä eduskuntakäsittelyn aikana. Etujärjestöt olivat jo etukäteen pyrkineet varmistamaan lakitekstien hyväksymisen alkuperäisessä muodossaan. Tutkimus vahvistaa tältä osin käsitystä, jonka mukaan eduskunta on menettänyt arvovaltaansa.

Liinamaa I sopimusta seuraavien tulopoliittisten sopimusten syntyhistoriaan tutkimus puuttuu vieläkin vajavaisemmin. Liinamaa II sopimus ohitetaan melko huomaamattomasti ja UKK-sopimuksienkin osalta jää kaipaamaan järjestöjen osuutta. Sopimushan syntyi vasta niiden lukemattomien vaikeuksien jälkeen, jolloin etujärjestöt olivat ajautuneet lähes täydelliseen umpikujaan. Onkin ehkä syytä huomauttaa, että onko yleensä mahdollista aikaansaada tieteellisesti objektiivista tutkimustulosta sellaisesta aihepiiristä, joka koskettaa lähes eilispäivää. Tämä sitäkin suuremmalla syyllä, koska tapahtumien kulussa istuvalla presidentillä oli merkittävä osuus. Tapahtumien kulkuun saadaan varmaankin lisäselvitystä, kun aika tuo mukanaan enemmän perspektiiviä ja kun on käytettävissä muitakin lähteitä kuin haastattelulausuntoja. On muistettava se, että UKK-sopimus saattaa olla kaikilta seurauksiltaan huomattavasti monipuolisempi ja merkityksellisempi kuin mitä tämä tutkimus siitä näiden vajavaisten tietolähteiden perusteella antaa.

Paitsi tutkimusmateriaalin vajavaisuus myös eräiden ristiriitaisten lausuntojen esiintyminen herättävät ihmetystä tutkimuksessa. Eräänä esimerkkinä mainittakoon mm. se, että tutkija pitää UKK-sopimusta poikkeuksellisen pitkänä (sopimus oli vuosi ja kolme kuukautta). Lindblom-sopimuksen osalta todetaan, että Suomessa on vaikeuksia aikaansaada riittävän pitkiä työmarkkinasopimuksia! Tämä sopimus oli kuitenkin kaksivuotinen. Tässä yhteydessä on todettava, että 60-luvulla voitiin aikaansaada kolmivuotisiakin sopimuksia. Nähdäkseni tällaisten toteamusten esittäminen ei saisi kuulua

väitöskirjatasoisen tutkimuksen piiriin. Tällaiset alentavat tutkimuksen tasoa ja saavat asiantuntevan lukijan epäilemään tutkijan perehtyneisyyttä aihepiiriinsä.

Tutkimusta lukiessa jää kaipaamaan lainvalmistelutyön ja siihen liittyvien tekijöiden yksityiskohtaisempaa selvittelyä. Tutkimuksesta ei selviä, mikä etujärjestöistä todella sai voimakaimmin tahtonsa läpi. SAK ja STK näyttelivät tulopoliitikassa keskeistä roolia. Samoin todetaan, että SAK ja TVK lähentyivät toisiaan tutkimusjakson aikana. Sen sijaan jää kaipaamaan vastausta siihen, että tapahtuiko mahdollinen lähentyminen TVK:n kustannuksella eli luopuiko TVK enemmän omista tavoitteistaan kuin SAK.

Työnantajapuolen voimakkain järjestö oli STK, jolla oli merkittävä osuus oikeisto-opposition taivuttelussa käsiteltävien lakiesitysten taakse. Tutkimuksesta käy myös ilmi, että keskustapuolue joutuu eräänlaisen väliinputoajan osaan. Esillä olevat lakiesitykset eivät keskustapuoluetta miellyttä, mutta samalla siltä puuttuvat oikeat kanavat etujärjestöihin. Poikkeuksen muodostaa MTK, mutta toisaalta MTK ei suoranaisesti osallistu työmarkkinaratkaisujen luomiseen ja kuitenkin juuri työmarkkinaratkaisut muodostavat tulopoliitiikan ytimen. Eräissä kysymyksissä näyttää myös MTK:n ja keskustapuolueen eri ministereiden näkökannat menevän ristiin. Tämä onkin luonnollista, sillä etujärjestön ja poliittisen puolueen tavoitteet eivät voikaan olla täysin yhteneväiset.

On ilmeistä, että tulopoliitiikan syntyyn liittyviin seikkoihin tulisi tutkijoiden ennakoiluottomasti puuttua. Luotettavien tietojen saamisessa tulee kuitenkin olemaan vaikeuksia. Niissä tilanteissa, joissa tärkeitä päätöksiä pohjustetaan ei useinkaan tehdä pöytäkirjoja. Muistikuvissa tapahtumat jälkikäteen saavat uusia vivahteita. Kaiken lisäksi muuttuvat valtakunnan talouspoliittiset kysymykset puhtaasti poliittisiksi. Syntyy helposti tunnelma — eipäs maipas! Päätöksenteko liikkuu näissä asioissa hyvin korkealla valtakunnallisessa hierarkiassa. On mahdollista, että pienekin virhearvioinnit pyritään jälkikäteen asianomaisen lausunnoissa muuttamaan toteamuksin, että vaikka minä sanoin näin, niin en minä tuota tarkoittanut. Meillä on tästä hyviä esimerkkejä poliittisessa keskustelussa. Tulopoliittiset sopimukset muuttuivat hyvin laja-alaisiksi ja samalla on entistä vaikeampaa löytää sitä

tahoa, jolle kunnia sopimuksen hyvistä puolistavista voitaisiin antaa.

Mielestäni tutkimuksen suurin anti on siinä, että se omalta osaltaan terävöittää sitä kuvaa, jonka mukaan etujärjestöjen rooli on kasvanut suomalaisessa yhteiskunnassa ja tämä kasvu on tapahtunut ainakin osittain eduskunnan

kustannuksella. Puolueet ovat jo lakien tullessa eduskuntakäsittelyyn sitoneet kätensä. Yksityisellä kansanedustajalla ei ole edes teoriassakaan mahdollisuuksia puuttua, saati tehokkaasti vaikuttaa tulopoliittisten lakien sisältöön.

Heikki Urmas